

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
บ้านห้วยนา

๓๑ ไร่

นางสาว ชุติพร ชัยวงษ์

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

ISBN

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

พรศิริ

(อาจารย์ ดร. พรศิริ จงกล)

กรรมการสอบ

เชาวน์

(อาจารย์ เชาวน์ หิรัญติยะกุล)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

ทพ

(รองศาสตราจารย์ ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

ชวลีพร ชัยวงษ์ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
บ้านหัวนา

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร. พรศิริ จงกล, 131 หน้า

ISBN

วัตถุประสงค์ในการประเมินโครงการ

เพื่อทราบกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงาน กระบวนการเรียนรู้ ความความเชื่อมโยงที่ก่อให้เกิดกระบวนการสร้างเครือข่ายในหมู่บ้าน โอกาสในการนำผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตจากหมู่บ้านไปสู่ตลาด อันเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจ และตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของประชาชน อันนำไปสู่ข้อมูลศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยได้ใช้รูปแบบการประเมินที่เรียกว่า ชิพพ์โมเดล โดยใช้แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตพฤติกรรม เป็นเครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูลจากประชากรภายในหมู่บ้าน

ผลการวิจัย

ผลที่ได้พบว่า การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการ เกิดกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรย่อยภายในหมู่บ้าน และทราบศักยภาพความเข้มแข็งของหมู่บ้าน

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....ชวลีพร ชัยวงษ์.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....พรศิริ จงกล.....

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลงด้วยดี, ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- อาจารย์ ดร. พรศิริ จงกล อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- อาจารย์ ดร. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ
- พัฒนาการ และพัฒนาชุมชนอำเภอสูงเนิน ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติการในพื้นที่ และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน
- นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่างๆ ทำนุบำรุง การกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

ชุตีพร ชัยวงษ์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

หน้า

หน้าอนุมัติ.....	ก
บทคัดย่อ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญภาพ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 หลักการและเหตุผล.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการประเมิน.....	1
1.3 กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
1.4 วิธีดำเนินการ.....	2
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	2
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	4
2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	4
2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	6
2.3 การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	6
2.4 การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	6
2.5 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	7
2.6 หลักการประเมิน โครงการรูปแบบการเดินแบบชิพโมเดล.....	8
2.7 หลักวิชาที่เกี่ยวข้อง.....	9

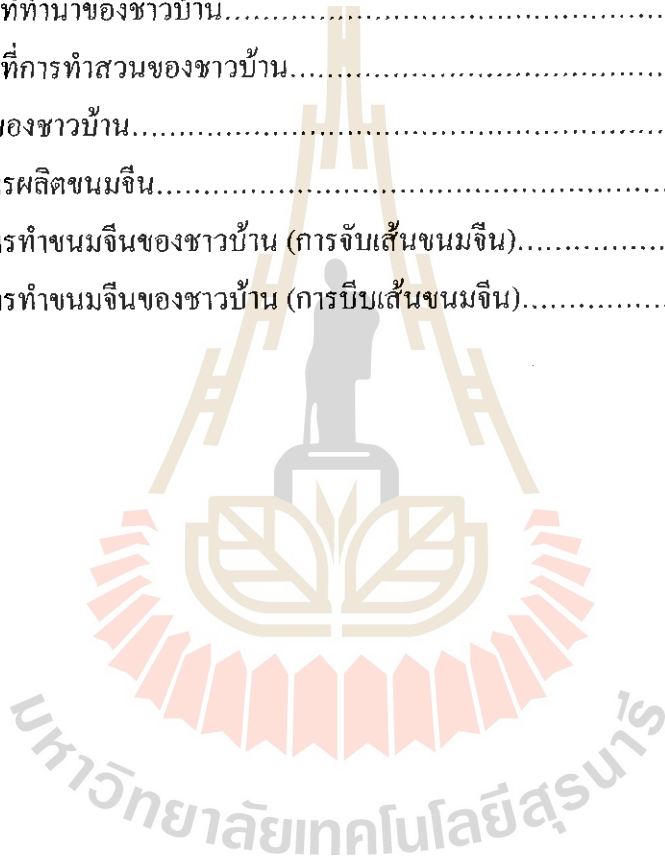
บทที่ 3	วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ.....	11
3.1	วิธีการประเมินโครงการ.....	11
3.2	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	13
3.3	ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน.....	14
3.4	เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	15
3.5	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	16
3.6	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	16
บทที่ 4	ผลการติดตามประเมินโครงการ.....	17
4.1	ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	17
4.2	ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม.....	25
4.3	ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้.....	26
4.4	ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	28
4.5	สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	28
4.6	สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์.....	29
บทที่ 5	สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	32
5.1	วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	32
5.2	ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ.....	32
5.3	การเกิดกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้.....	32
5.4	ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนในพื้นที่.....	32
5.5	ผลโดยตรงและผลกระทบต่างๆ.....	33
5.6	ข้อเสนอแนะ.....	33
บรรณานุกรม.....	35	
ภาคผนวก.....	36	
ภาคผนวก ก	ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี.....	37
ภาคผนวก ข	ระเบียบ และข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านห้วนา.....	67

ภาคผนวก ค แบบรายงาน บร.1 - บร. 12.....	75
ภาคผนวก ง แผนที่.....	129

สารบัญภาพ

รูปภาพที่	หน้า
3.1 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	12
4.1 การนำน้ำจากลำน้ำ “ลำตะคอง” มาใช้ภายในครัวเรือน.....	22
4.2 “ลำตะคอง” แหล่งน้ำสำคัญของหมู่บ้าน.....	22
4.3 บริเวณพื้นที่ทำนาของชาวบ้าน.....	23
4.4 บริเวณพื้นที่การทำสวนของชาวบ้าน.....	24
4.5 การทำนาของชาวบ้าน.....	27
4.6 อุปกรณ์การผลิตขนมจลิน.....	27
4.7 ขั้นตอนการทำขนมจลินของชาวบ้าน (การจับเส้นขนมจลิน).....	37
4.8 ขั้นตอนการทำขนมจลินของชาวบ้าน (การบีบเส้นขนมจลิน).....	28

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ อันสืบเนื่องมาจากการมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นการผลิตภาคอุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยี วัตถุดิบและทุนจากต่างประเทศแทบทั้งสิ้น ทำให้ฐานทางเศรษฐกิจของประเทศอ่อนแอ กระทั่งถึงสังคมและขยายวงกว้างขึ้นเรื่อยๆ เริ่มต้นจากสังคมของคนที่ย่ำรวย ขยายสู่ชนชั้นกลางและแผ่ถึงสังคมระดับรากหญ้าอันได้แก่ ประชาชนในชนบทซึ่งประสบกับความยากจน คือการไม่มีทุน และขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อนำมาพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน รัฐบาลนั้นมีเจตนาธรรมที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงกำหนดนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้มีเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ อันนำมาซึ่งการมีรายได้ของประชาชน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการบริหารจัดการงาน ผู้การพึ่งพาตนเอง อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

จากนโยบายของรัฐบาลต่อโครงการดังกล่าวนี้ เพื่อที่จะเพิ่มประสิทธิภาพให้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จึงได้ให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิต ตามหลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งเป็นหลักสูตรที่กำหนดการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่หมู่บ้าน เพื่อศึกษาข้อมูลและปัญหาต่างๆ ของกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งผู้วิจัยได้รับผิดชอบในการศึกษาและปฏิบัติงานในพื้นที่ หมู่บ้านห้วยนา หมู่ 6 ตำบลโคราษ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

1.2 วัตถุประสงค์ในการประเมินโครงการ

1.2.1 เพื่อทราบกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด โดยมีประเด็นต่อไปนี้

- 1) ทักษะติดต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) ความรู้และความเข้าใจต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สามารถบริหารงานกองทุนฯ ให้ดีขึ้น

3) ความสามารถในการบริหารจัดการงานกองทุนฯของบุคคล

4) หมู่บ้านมีเงินทุนหมุนเวียนเพิ่มขึ้น อันได้มาจาก การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายที่

ลดลง ก่อให้เกิดผลกำไร

1.2.2 เพื่อทราบปัจจัยด้านบวกและด้านลบ ที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

1.2.3 เพื่อทราบกระบวนการเรียนรู้ ความเชื่อมโยง ก่อให้เกิดกระบวนการสร้างเครือข่ายภายในหมู่บ้าน

1.2.4 เพื่อทราบถึงโอกาสในการนำผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตจากหมู่บ้านไปสู่ตลาด อันเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจของหมู่บ้าน

1.2.5 เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของประชาชนในพื้นที่ อันนำไปสู่ข้อมูลศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชน

1.3 กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎี ที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในครั้งนี้ ได้แก่ แนวคิดตามรูปแบบการประเมินของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ที่เรียกว่า ชิพพ์โมเดล (CIPP Model) ที่มีอักษรย่อที่มีความหมายดังนี้

C	ย่อมาจาก	Context คือ บริบทรายบุคคลและหมู่บ้าน
I	ย่อมาจาก	Input คือ ปัจจัยนำเข้า
P	ย่อมาจาก	Process คือ กระบวนการ
P	ย่อมาจาก	Product คือ ผลผลิต

1.4 วิธีดำเนินการ

ขั้นที่1 วิเคราะห์โครงการ โดยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบของโครงการทุกส่วน

ขั้นที่2 กำหนดประเด็น เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงานประเมินโครงการ

ขั้นที่3 กำหนดตัวชี้วัด ซึ่งชี้ให้เห็นความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการดำเนินงานโครงการ

ขั้นที่4 วางแผนการประเมินโครงการ โดยกำหนดไว้ล่วงหน้าว่าจะดำเนินการอย่างไร ที่จะได้

รับผลการประเมินที่สอดคล้องกับความต้องการและความเป็นจริง

ขั้นที่5 ออกแบบการประเมินโครงการ โดยการกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการประเมิน

ขั้นที่6 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยเลือกวิธีและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ที่สอดคล้องกับข้อมูลที่ต้องการมากที่สุด

ขั้นที่7 วิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ มาดำเนินการวิเคราะห์ตามลักษณะของข้อมูล

ขั้นที่8 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูล มาสรุป เรียบเรียงและนำเสนอในรูปแบบของสารนิพนธ์

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

1.5.1 ทราบและมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการจัดการกองทุนหมู่บ้าน

1.5.2 ทราบและมีความรู้ ความเข้าใจ ปัจจัยต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน

1.5.3 ทราบและมีความรู้ ความเข้าใจ ในกระบวนการสร้างเครือข่ายภายในหมู่บ้าน

1.5.4 ทราบถึงโอกาสที่ผลิตภัณฑ์ หรือผลผลิตจะเสริมสร้างเศรษฐกิจที่ดีขึ้นให้แก่หมู่บ้าน

1.5.5 ทราบถึงศักยภาพของหมู่บ้าน

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

จากนี้เป็นการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งที่เป็นนโยบาย หลักการ ระเบียบต่างๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมินและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยแบ่งได้ดังต่อไปนี้

- 2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- 2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
- 2.3 การติดตามสังเกตการณ์ ตัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.4 การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.5 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.6 หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล
- 2.7 หลักวิชาที่เกี่ยวข้อง

2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2.1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริมและรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก อีกทั้งเพื่อให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการสร้างเสริมความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นกระดุนเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

2.1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการคือ

- 1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) การบริหารจัดการของกองทุนหมู่บ้าน

3) การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินตามแนวทางให้หมู่บ้านเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา

4) การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน

นอกจากนี้ยังมีปรัชญาสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ 5 ประการคือ

(1) เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น

(2) ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและ

ภูมิปัญญาของตนเอง

(3) เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน

(4) เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชนและ

ประชาสังคม

(5) กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

2.1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน

2) ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อ แก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

4) เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวม ทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชน ท้องถิ่นและสังคมโดยรวม

5) ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

2) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

3) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544

4) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้แนวทางนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองดังกล่าว เป็นหลักในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วย

2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบนี้ประกอบด้วย 2 หมวด คือ

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ในเรื่องของการแต่งตั้งอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการฯ

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเรื่องของอำนาจและหน้าที่ (ภาคผนวก ก)

2.3 การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่างๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวถึง คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ภาคผนวก ก)

2.4 การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่างๆ ดังนี้

- 2.4.1 ข้อมูลทั่วไปของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.4.2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.4.3 การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.4.4 ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.5 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านห้วยนา มีดังต่อไปนี้

2.5.1 ที่ตั้ง 51/1 บ้านห้วยนา หมู่ที่ 6 ตำบลโคกราช อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

2.5.2 สำหรับกฎระเบียบที่สำคัญที่ความต้องการเน้นของกองทุนหมู่บ้านห้วยนา คือ เรื่องการกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งมีดังนี้

1) ประเภทการกู้ยืม สมาชิกสามารถยื่นขอกู้เงินต่อคณะกรรมการกองทุนเพื่อนำไปใช้จ่ายในกิจกรรมดังต่อไปนี้

- (1) การพัฒนาอาชีพ
- (2) การสร้างงาน
- (3) การสร้าง และ/หรือ เพิ่มรายได้
- (4) ลดรายจ่าย
- (5) บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และจำเป็นเร่งด่วน

2) การอนุมัติเงินกู้ สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจะต้องจัดทำโครงการเพื่อขอเงินจากคณะกรรมการกองทุน โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้เงินอย่างชัดเจน

3) ลักษณะโครงการ สมาชิกสามารถยื่นขอกู้เงินตามข้อ (1) (2) (3) และ (4) ต้องมีลักษณะหรือคุณสมบัติ คือ เป็นโครงการที่ต้องสามารถดำเนินการได้จริง มีความเป็นไปได้ทางการตลาด และสามารถเห็นได้ชัดเจนว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุน

4) วงเงินกู้ กู้ตามข้อ (1) (2) (3) และ (4) ให้แก่สมาชิก รายหนึ่งในวงเงินไม่เกินสองหมื่นบาท

ในกรณีที่ คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้ รายใดเกินกว่าสองหมื่นบาท คณะกรรมการกองทุนจะเรียกประชุมสมาชิก เพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินห้าหมื่นบาท

โครงการที่สมาชิกยื่นขอกู้ตามข้อ (5) ต้องเป็นการกู้เฉพาะกรณีเพื่อการอันจำเป็น หรือมีประโยชน์ตามที่คณะกรรมการกองทุนเห็นสมควร แต่จะให้กู้เพื่อการสุรุ่ยสุร่ายหรือการเก็งกำไรไม่ได้ในวงเงินรายละไม่เกินสามพันบาท

5) การดำเนินการตามโครงการที่ขอกู้และการจัดทำรายงาน สมาชิกจะต้องดำเนินโครงการที่ขอกู้ให้สำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และจัดทำรายงานความก้าวหน้าตามแบบรายงานที่คณะกรรมการกองทุนกำหนด

สำหรับสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ชาวบ้านจะต้องมีคุณสมบัติดังนี้ จึงจะสามารถสมัครเป็นสมาชิกฯ ได้

- (1) เป็นผู้ที่มีพำนัก หรือพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านหัวนาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน ก่อนการจัดตั้งกองทุน
- (2) เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบกับหลักการของกองทุน และสนใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมของกองทุน
- (3) เป็นผู้ที่มีพร้อมจะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
- (4) เป็นผู้ที่มีกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
- (5) อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ
- (6) มีเงินฝากรายปี และถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้นแต่ต้องไม่เกิน 10 หุ้น

สำหรับกิจกรรมของกองทุนหมู่บ้านหัวนา คือ การให้เงินกู้แก่สมาชิก การติดตามการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกที่กู้เงินไปแล้ว การติดตามในเรื่องการชำระหนี้เงินกู้ และการประชุมใหญ่สมาชิก อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยมีวาระการประชุมดังนี้

- (1) ประธานกล่าวเปิดการประชุม
- (2) เรื่องที่แจ้งให้ที่ประชุมทราบ
- (3) รับรองรายงานการประชุมครั้งที่ผ่านมา
- (4) พิจารณาเรื่องที่ค้างในที่ประชุมครั้งก่อน
- (5) เற்றுฎิกรายงานฐานะทางการเงิน
- (6) วาระที่ต้องการพิจารณา
- (7) เรื่องอื่นๆ (ถ้ามี)
- (8) สรุปผลและปิดการประชุม

2.6 หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล

จำเนียร สุขหลาย และคณะ ได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบ ชีพฟ์โมเดล” ในหนังสือรวมบทความทางการประเมิน โครงการ [สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, (บรรณาธิการ), 2544 : 221-234]

“เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มา ซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่างๆที่มีอยู่”

แบบจำลองชีพฟ์โมเดล จะประเมินในด้านต่างๆ ดังนี้ คือ

- 1) การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะเป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์
- 2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการจัดตัดสินใจเกี่ยวกับ โครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ

4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและดูแล สำเร็จของโครงการ

2.7 หลักวิชาที่เกี่ยวข้อง

2.7.1 การมีส่วนร่วมในการพัฒนา

การมีส่วนร่วม มีความหมายถึง การร่วมมือของบุคคล หรือกลุ่มคน ที่มีความคิดเห็นตรงกัน และเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมของโครงการ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของ โครงการที่ได้วางไว้

พัฒน์ บุญรัตพันธ์ (พัฒน์ บุญรัตพันธ์ อ้างถึงใน อนุพงษ์ วาวงศ์มูล, 2542 : 20) กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาของชุมชนหรือหมู่บ้าน ซึ่งได้แก่การเข้าร่วมใน การสมัครเป็นกรรมการการใช้สิทธิใช้เสียงในการเลือกตั้ง และการได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการ การเข้าร่วมทางอ้อม ได้แก่ การที่ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดย ร่วมเสนอปัญหาและความต้องการร่วมประชุม ร่วมดำเนินการติดตามผล เสนอแนะ ร่วมปรึกษาหารือ”

2.7.2 ความเข้มแข็งของชุมชน

คือ ชุมชนมีศักยภาพ มีความรัก ความสามัคคี มุ่งพัฒนาตนเองให้มีความคิด สติปัญญา เพื่อ การพึ่งพาตนเองในทุกด้าน รู้จักวางแผน แก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง มุ่งหวังประโยชน์ส่วน รวมมากกว่าส่วนตน

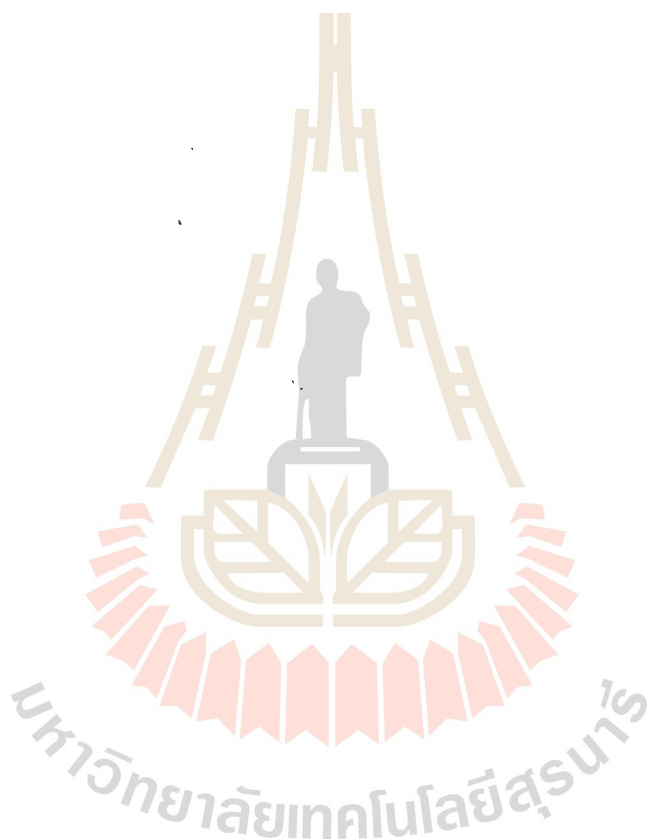
ประเวศ วะสี (ประเวศ วะสี อ้างถึงใน ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์, 2543 : 28 – 29) ได้ให้ทัศนะ ต่อความเป็นชุมชนว่า “ชุมชนมีหลายแบบ ชุมชนไม่จำเป็นจะต้องหมายถึงคนกลุ่มใหญ่มาอยู่รวม กันในอาณาบริเวณเดียวกัน แต่ความเป็นชุมชนสามารถให้คำจำกัดความได้คือ ความเป็นชุมชนนั้น อยู่ที่การที่คนในชุมชนจำนวนหนึ่ง (คนละพื้นที่ก็ได้) มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสาร กัน มีความเอื้ออาทรต่อการ มีการเรียนรู้ และร่วมกันกระทำการกิจต่างๆ”

2.7.3 ประชาคม

คือ พื้นที่สาธารณะ หรือสถานที่ที่ทุกคน สามารถพบปะรวมตัวกัน เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยน ถก แลกงข้อมูล ความคิดเห็น คุณค่า อุดมการณ์ ปัญหา วางแผนการทำงานร่วมกัน เพื่อประโยชน์ สาธารณะหรือชุมชน

2.7.4 ชุมกิจชุมชน

คือ กิจกรรมที่บุคคล หรือองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรม หรือช่วยดำเนินงานบางส่วน หรือทั้งหมด โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ มีการเรียนรู้ และการจัดการร่วมกัน เพื่อดำเนินการในกิจกรรมการผลิต การแปรรูป การค้าและบริการ ที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ได้อย่างสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน อันจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และการพัฒนาที่ยั่งยืน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

3.1 วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นประเมินตามรายงานสภาพจริง ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แนวความคิดการประเมินเชิงระบบที่เรียกว่า ชิพพ์โมเดล ประกอบด้วยการประเมิน 4 องค์ประกอบดังนี้

3.1.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น

3.1.2 การประเมินปัจจัย (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการของสองระบบ คือ หน่วยระบบ A ระบบบริหารจัดการกองทุน และ หน่วยระบบ B หน่วยระบบกิจการของผู้กู้

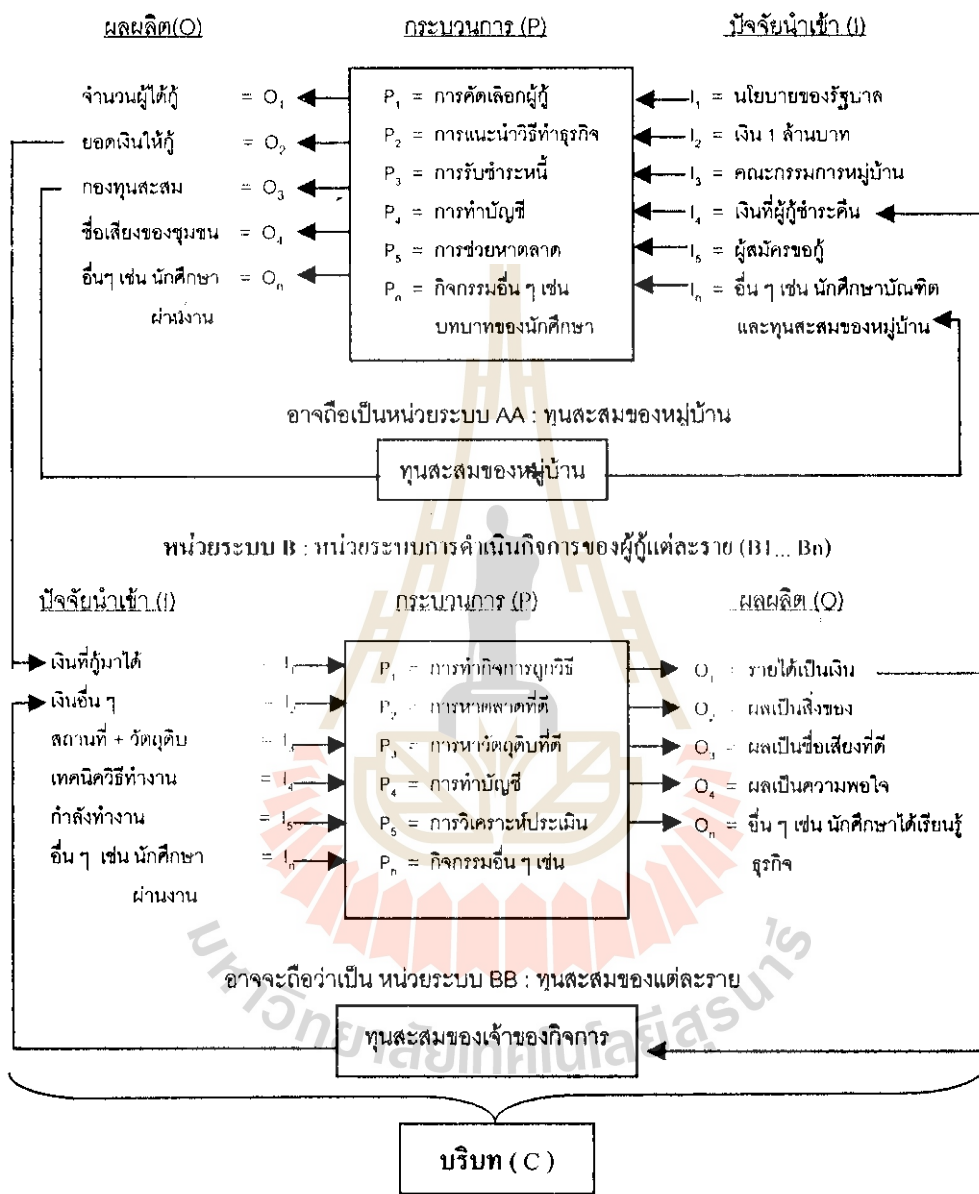
3.1.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

โดยใช้แนวความคิดการประเมินรูปแบบนี้ ได้กำหนดอักษรที่มีความหมายดังนี้

C	ย่อมาจาก	Context	คือ	บริบทของหน่วยระบบ
I	ย่อมาจาก	Input	คือ	ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
P	ย่อมาจาก	Process	คือ	กระบวนการของหน่วยระบบ
P	ย่อมาจาก	Product	คือ	ผลผลิตของหน่วยระบบ

จากข้อมูลต่างๆ ที่ได้มา สามารถแสดงเป็นรูปภาพเพื่อความเข้าใจในกองทุนหมู่บ้าน ว่ามีปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตอย่างไร (รูปภาพที่ 3.1)

หน่วยระบบ A : หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

รูปที่ 3.1 ระบบการทำงานของโครงสร้างกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากรูป 3.1 แสดงภาพโดยรวมของการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและผู้กู้ จึงประกอบด้วย 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นหน่วยระบบ A ได้แก่ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำ ส่งเสริมผู้กู้ โดยมีหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ AA

ส่วนที่ 2 เป็นหน่วยระบบ B ได้แก่ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ BB

สำหรับหน่วยระบบ A มีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (I) ตามรายการต่างๆ ดังปรากฏในรูป มีกระบวนการทำงาน ได้แก่ กระบวนการ (P) ตามรายการต่างๆ ดังปรากฏในรูป และมีผลผลิต ได้แก่ ผลผลิต(O) ตามรายการต่างๆ ดังปรากฏในรูป

หน่วยระบบ B คล้ายกันกับหน่วยระบบ A คือ เป็นหน่วยระบบของผู้กู้แต่ละคน มีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (I) ที่จะนำมาประกอบกิจการของผู้กู้แต่ละราย มีกระบวนการ (P) คือ กระบวนการทำอาชีพตามรายการ และมีผลผลิต (O) ได้แก่ ผลผลิตตามรายการ

ความเชื่อมโยงที่สำคัญของหน่วยระบบ A และ B คือ หน่วยระบบกองทุนเป็นผู้ให้เงินกู้แก่หน่วยระบบ B และอาจจะช่วยหาตลาดจำหน่ายสินค้าบางอย่าง ตลอดจนช่วยหาวิธีแนะนำ ดำเนินกิจการให้ได้ผลดี ส่วนหน่วยระบบ B เมื่อดำเนินการได้ผลดี ส่งคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยให้กับหน่วยระบบ A

บริบท (C) ในที่นี้หมายถึงรวมถึง บริบทของหน่วยระบบ A และ B เช่นสภาพภูมิประเทศและประชากรของชุมชนตลอดจนสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปของประเทศ และนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนดังกล่าว

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านห้วยนา หมู่ 6 ตำบลโคกราช อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ได้ใช้ข้อมูลอันได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลประชากรภายในหมู่บ้านซึ่งมีประชากรทั้งหมด 188 คน เป็นชายจำนวน 93 คน หญิงจำนวน 95 คน

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมินโดยวิธีการสุ่ม จำแนกออกได้ดังนี้

1) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	9 คน
2) สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	51 คน
- สมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้	จำนวน	34 คน
- สมาชิกทั่วไป	จำนวน	17 คน
3) ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	137 คน

4) ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ	จำนวน	3 คน
5) ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	จำนวน	2 คน

3.3 ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและประเมิน โดยกำหนดระดับการปฏิบัติงานตามโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบ ซึ่งประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบดังนี้ หน่วยระบบ A คือหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

1) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่

- (1) นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- (2) เงิน 1 ล้านบาท
- (3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- (4) เงินที่ผู้กู้เงินชำระคืน
- (5) ผู้สมัครขอกู้
- (6) นักศึกษาบัณฑิตและทุนสะสมของหมู่บ้าน

2) กระบวนการ ได้แก่

- (1) การคัดเลือกผู้กู้
- (2) การแนะนำวิธีการทำธุรกิจ
- (3) การรับชำระหนี้
- (4) การทำบัญชี
- (6) การช่วยเหลือตลาด
- (7) นักศึกษาผ่านงาน

3) ผลผลิต ได้แก่

- (1) จำนวนผู้ให้กู้
- (2) ยอดเงินให้กู้
- (3) กองทุนสะสม
- (4) ชื่อเสียงของหมู่บ้าน

หน่วยระบบ B คือหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

1) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่

- (1) เงินที่กู้มาได้

- (2) เงินอื่นๆ
- (3) สถานที่และวัตถุดิบ
- (4) เทคนิคและวิธีทำงาน
- (5) กำลังทำงาน

2) กระบวนการ ได้แก่

- (1) การทำกิจการถูกวิธี
- (2) การหาตลาดที่ดี
- (3) การทำบัญชี
- (4) การวิเคราะห์ประเมิน

3) ผลผลิต ได้แก่

- (1) รายได้เป็นเงิน
- (2) ผู้ที่ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
- (3) ผู้ที่ขยายกิจการ
- (4) ผู้ที่มีการพึ่งพาตนเอง
- (5) การกลับคืนถิ่นของประชาชน

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือต่างๆ ในการประเมินโครงการ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมีดังนี้
(ภาคผนวก ค)

3.4.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ได้แก่

- 1) แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน
- 2) แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
- 3) แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.4.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) ได้แก่

- 1) แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
- 2) แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทศนคตที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 3) แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของ
ชาชน

- 5) โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
- 6) แบบบันทึกการสัมภาษณ์
- 7) - แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน
- 8) แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี
- 9) การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน

3.4.3 แบบสังเกตพฤติกรรม (Observation) ได้แก่ สมุดจดบันทึกข้อมูล

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 3.5.1 รับประทานและขอข้อมูลจากพัฒนากรประจำอำเภอสูงเนิน และองค์การบริหารส่วนตำบล ไทรราช อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา
- 3.5.2 ดำเนินการสัมภาษณ์และขอข้อมูลผู้นำหมู่บ้าน ประธานกองทุน คณะกรรมการและประชาชนภายในหมู่บ้าน
- 3.5.3 ทำการสังเกตพฤติกรรมของประชาชน และสภาพทั่วไปในด้านต่างๆ ภายในหมู่บ้าน
- 3.5.4 สรุปวิเคราะห์

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการด้วยวิธี ต่อไปนี้คือ

- 3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความ ที่เขียนบรรยายความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ ซึ่งเก็บรวบรวมจากพัฒนากร ผู้นำหมู่บ้าน ประธานกองทุนและประชาชนภายในหมู่บ้าน
- 3.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลข แล้วสรุปโดยใช้ค่าสถิติต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ ค่าร้อยละ และค่าความถี่
- 3.6.3 เสนอผลการศึกษาวิจัยด้วยวิธีการพรรณนา

บทที่ 4

ผลการติดตามประเมินโครงการ

4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

4.1.1 บริบทระดับประเทศ

1) ความยากจนของประเทศ

ช่วงวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศที่ผ่านมา ทำให้มีคนตกงานเพิ่มมากขึ้น ทำให้ขาดรายได้ สำหรับการใช้จ่ายของตนเองและครอบครัว ซึ่งรายได้ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการดำรงชีพ ขาดหรือความสามารถในการหารายได้ ซึ่งในประเทศไทยมีเป็นจำนวนมาก

อดิษฐ์ จันตะนี และทับทิม วงศ์ประยูร. (มนุษย์กับเศรษฐกิจ, 2538) กล่าวว่า ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศกำลังพัฒนาจะเป็นคนยากจน มีความเป็นอยู่พอประทังชีวิตไปวันๆ สภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในวัฏจักรอันเป็นรากฐานแบบความยากจน คือ เพราะความยากจนไม่มีจะกิน ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา ไม่มีการลงทุน ทำให้ประสิทธิภาพจากผลผลิตต่ำ เมื่อประสิทธิภาพผลผลิตต่ำ ก็จะได้รับรายได้ต่ำ

ดังนั้นจึงต้องหาวิธีจัดปัญหาดังกล่าว เพราะถ้าประชาชนส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในความยากจน ก็เป็นไปได้ยากที่ประเทศนั้นจะมั่งคั่งได้ ถ้าประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ รัฐบาลก็จะมีรายได้ต่ำอันเนื่องจากการจัดเก็บภาษี และเมื่อนั้นก็ย่อมส่งผลกระทบต่อส่วนอื่นของประเทศ รัฐบาลจึงต้องพยายามพัฒนาเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ เพิ่มผลผลิต เมื่อประชาชนโดยรวมมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนที่เหลือจากการบริโภคก็จะเป็นการออม เมื่อมีการออม การลงทุนก็จะเพิ่มขึ้น ผลผลิตเพิ่มขึ้น รายได้เพิ่มขึ้น ประเทศและประชาชนโดยทั่วไปก็จะหลุดพ้นจากปัญหาความยากจนได้

2) นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium - Enterprises : SMEs)

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ได้ให้ความหมายไว้ว่า SMEs คือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นวิสาหกิจที่มีความเหมาะสม มีความคล่องตัวในการปรับสภาพให้เข้ากับสถานการณ์ทั่วไปของประเทศ อีกทั้งยังเป็นวิสาหกิจที่ใช้เงินทุนในจำนวนที่ต่ำกว่าวิสาหกิจขนาดใหญ่ และยังช่วยรองรับแรงงานจากภาคเกษตรกรรมเมื่อหมดฤดูเพาะปลูก รวมถึงเป็นแหล่งที่สามารถรองรับแรงงานที่เข้ามาใหม่ เป็นการป้องกันการอพยพของแรงงานเข้ามาหางานทำในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลไปสู่ภูมิภาค ก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทั้งในส่วนภูมิภาคและของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

จากวิกฤตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นตั้งแต่กลางปี 2540 ได้ส่งผลกระทบต่อวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) โดยประสบปัญหาขาดสภาพคล่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้อำนาจ การซื้อการบริโภคของประชาชนลดน้อยลง เป็นผลให้กิจการ SMEs ต้องชะลอหรือลดการผลิต การ จำหน่ายหรือถึงขั้นปิดกิจการไปในที่สุด หากภาครัฐไม่ยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือ กิจการเหล่านี้ก็จะ ทยอยปิดกิจการไปเรื่อยๆ กระทั่งกลายเป็นปัญหาเรื้อรังทางเศรษฐกิจและส่งผลกระทบต่อสังคมใน ที่สุด

แนวทาง SMEs เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน "โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์" นโยบาย เร่งด่วนของรัฐบาล เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาของตนเองในการสร้างผลิตภัณฑ์ขึ้นมา เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้เป็นจุดขายของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับอุตสาหกรรมที่ได้ดำเนินการ การส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัว และธุรกิจชุมชนในชนบทมาโดยตลอด โดยมี หน่วยงานจากภาครัฐ คือ กระทรวงอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานที่เข้ามาดำเนินการโครงการฯ

3) ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

ฐานเศรษฐกิจ (2545 : 16) กล่าวไว้ว่า ตัวเลขเศรษฐกิจของไทยออกมาก่อนข้างดี ส่วน หนึ่งมาจากตัวเลขอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยในไตรมาสแรกของปีนี้ ออกมาก่อนข้าง สูง คือ 3.9 % ซึ่งสอดคล้องกับอัตราการขยายตัวของประเทศในภูมิภาคเอเชีย และประเทศคู่ค้า สำคัญของไทย โดยเฉพาะสหรัฐฯ ซึ่งในไตรมาสแรก GDP โตถึง 5 % เมื่อตัวเลข GDP ไตรมาส แรกออกมาดี จึงทำให้หลายประเทศกลับไปปรับตัวเลข การขยายตัวทางเศรษฐกิจทั้งปีใหม่ คาด ว่าครึ่งปีหลังจะมีแนวโน้มดีขึ้น โดยสหรัฐฯ ปรับตัวเลขจาก 2-3 % เป็น 3-3.5 % เช่นเดียวกับไทย ที่ปรับตัวเลขจากเดิมเป็น 4 % จากภาวะเศรษฐกิจของโลกที่ส่อเค้าถึงการฟื้นตัวในครึ่งปีหลังของปี นี้ จนส่งผลดีต่อเศรษฐกิจไทยด้วย นโยบายของรัฐบาลที่มีส่วนช่วยผลักดัน อาทิ นโยบายกองทุน หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท, ธนาคารประชาชน, การพักชำระหนี้เกษตรกร, 30 บาทรักษาทุกโรค, หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ การใช้งบประมาณปี 2545 กระตุ้นเศรษฐกิจ 5.8 หมื่นล้านบาท ล้วน แต่ส่งผลดี ก่อให้เกิดกิจกรรมการบริโภคของประชาชนตามมา โดยเฉพาะการผ่อนกฎเกณฑ์การมี บัตรเครดิต ซึ่งมีรายได้เพียง 7,000 บาท ก็สามารถมีบัตรเครดิตได้ ทำให้ประชาชนเกิดพฤติกรรม สร้างหนี้ในอนาคต ตลอดหนึ่งปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้เข้าไปสนับสนุน คือพยายามให้ธนาคารของ รัฐ และสถาบันการเงินเฉพาะกิจเป็นตัวนำในการปล่อยสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการขนาดกลางและ ขนาดย่อม ตั้งเป้าไว้ 29,000 ล้านบาท ในช่วง 6 เดือนแรกของปี จะปล่อยไปได้เพียงไม่ถึง 7,000 ล้านบาท ภาคอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งเป็นอีกภาคหนึ่งที่รัฐบาลได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือ ทั้งมาตรการ ทางภาษี มาตรการจูงใจด้วยดอกเบี้ยต่ำ ทั้งหมดเป็นมาตรการทางการคลัง จะส่งผลให้สัดส่วน หนี้ของประเทศสูงกว่า 62 % ของ จีดีพี ซึ่งผลพวงจากมาตรการส่งผลให้จีดีพี ในไตรมาส 4 ของปี

ที่ผ่านมา และไตรมาสแรกของปีนี้ขยับสูงขึ้น ส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวและรายได้จากการส่งออกเป็นอีกหนึ่งความหวังของรัฐบาล ในช่วงครึ่งปีแรกนี้ คาดว่าจะมีรายได้ 31,178 ล้านดอลลาร์ คิดลบ 1.5 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว แต่เมื่อดูเฉพาะไตรมาสที่ 2 กลับสูงกว่า 3.4 % ของช่วงเดียวกัน และสูงกว่าตัวเลขในไตรมาส 2 กลับเป็นบวก 2.0 % จากตัวเลขข้างต้น ทำให้ผลการค้าครึ่งปีแรกของปีที่แล้วเกือบเท่าตัว คือ 1,317 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 472 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ กลไกกระตุ้นภาครัฐที่ผ่านมาเวลานี้เริ่มแผ่วลง ซึ่งวัดได้จากดัชนีความเชื่อมั่นทางธุรกิจในเดือนมิถุนายน 2545 อยู่ที่ระดับ 50.7 ลดลงจากเดือนก่อนหน้านี้อยู่ระดับ 52.8 นอกจากนี้ตัวเลขที่บ่งชี้การจ่ายเชิงพาณิชย์ลดลง

4) สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

การที่คนเราอยู่ดีมีสุขได้นั้น นอกจากจำเป็นต้องมีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้เพียงพอกับการดำรงชีพแล้ว ยังต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี นับตั้งแต่การมีที่อยู่อาศัย สาธารณูปโภคพอเพียง มีความปลอดภัยในชีวิต รวมทั้งการได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีเอื้อต่อการดำรงชีพด้วย (วารสารเศรษฐกิจและสังคม หน้า 57-66)

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นแหล่งผลิตปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติกับสิ่งมีชีวิต จึงเป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องในระบบนิเวศน์ หากระบบนิเวศน์ถูกทำลายหรือไม่สมดุล ผลกระทบที่เกิดขึ้นก็จะเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ไปทั้งระบบด้วยเช่นกัน ซึ่งผลกระทบของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่ระมัดระวัง กำลังเป็นปัญหาที่สำคัญที่เกิดขึ้นในทั่วทุกภูมิภาคของโลก

การฟื้นฟูสภาพแวดล้อม เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคนนั้น จำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกให้ทุกภาค ทุกส่วนในสังคม มีการประสานร่วมมือและทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมรอบตัวคนให้อยู่ในสภาวะที่ดี ขณะเดียวกันก็ควรร่วมกันขยายผล ให้บังเกิดขึ้นกับกลุ่มทั้งในเมืองและเขตชนบททั่วประเทศ ด้วยการร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเราให้ดีขึ้น เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคน

5) ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้ของประชาชน

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ดำเนินการสำรวจสภาวะเศรษฐกิจ และสังคมของครัวเรือน (สารสถิติ ประจำเดือนพฤษภาคม 2545 ปีที่ 13 หน้า 5) พบว่า รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนโดยรวมทั่วประเทศในปี 2544 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 เพียงเล็กน้อย ร้อยละ 0.3 โดยที่ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นประมาณ ร้อยละ 6.6 ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการทำการเกษตร และเงินที่ได้รับจากเงินช่วยเหลือ ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือมี

รายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.2 ซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่มาจากการประกอบธุรกิจไม่ใช่ภาคการเกษตรและรายได้จากค่าแรงและเงินเดือน ขณะที่ครัวเรือนในภาคกลางและภาคใต้ รวมทั้งกรุงเทพฯ และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ มีรายได้ลดลงประมาณร้อยละ 2-4 ในด้านค่าใช้จ่ายของครัวเรือนนั้น พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.8 โดยที่ครัวเรือนในทุกภาคมีค่าใช้จ่ายลดลงในอัตราร้อยละ 3.7 ครัวเรือนในภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอยู่ระหว่างร้อยละ 3-5 ซึ่งค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ และค่าบริการ สื่อสาร ค่าที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ในบ้าน ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

สำหรับหนี้สินของครัวเรือนโดยรวมทั้งประเทศลดลงเพียงร้อยละ 0.2 ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง มีหนี้สินต่อครัวเรือนลดลงร้อยละ 9-10 ในขณะที่ครัวเรือนในกรุงเทพฯ และ 3 จังหวัด และครัวเรือนในภาคเหนือมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.6 และ 13.8 ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนในภาคใต้มีหนี้สินเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย โดยภาพรวมแล้วครัวเรือนที่มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น คือครัวเรือนที่ประกอบอาชีพในภาคการเกษตรมากกว่าอาชีพอื่น

6) บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

วารสารเศรษฐกิจและสังคม (ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2545 ปีที่ 39 หน้า 40) กล่าวว่า สาเหตุที่คนจนในชนบทเพิ่มขึ้นหลังวิกฤตทางเศรษฐกิจนั้น มาจากปัจจัยของคนตกงานที่มีเพิ่มมากขึ้นและคนเหล่านี้ได้อพยพโยกย้ายกลับสู่ภูมิลำเนาเดิม ทำให้ครัวเรือนในชนบทต้องรับภาระในการเลี้ยงดูมากขึ้น ประกอบกับการไม่มีแหล่งงานในชนบทรองรับที่พอเพียง และภาวะการผลิตการเกษตร ซึ่งเป็นรายได้ที่สำคัญของคนในชนบท ต้องประสบปัญหาการผลิตหรือภาวะราคาสินค้าตกต่ำ ทำให้ภาคชนบทมีรายได้ที่ลดน้อยลง ส่งผลให้จำนวนคนจนในชนบทเพิ่มขึ้น กิจกรรมของโครงการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งในด้านมิติ ด้านศักยภาพ การริเริ่ม และการขยายผลผลิตภาพในชุมชน มิติด้านความสามารถบริหารจัดการด้วยตนเอง และการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่พึ่งพาตนเองได้ก่อนการกระจายผลผลิตสู่ภายนอก หรือประชาคมโลก

7) ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

วิถีชีวิตของเด็กไทยยุคใหม่ "เจนเนอเรชั่นเอ็กซ์" มุ่งเน้นค่านิยมเลือกเป้าหมายของชีวิตคือการได้ประสบความสำเร็จในชีวิต ความมั่นคงของครอบครัว ชีวิตที่สุขสบายเป็นอันดับแรกๆ ขณะที่เลือกในการเสียดุล การทำบุญสะสมเพื่อชีวิตข้างหน้า หรือความมั่นคงของชาติไว้ในอันดับท้ายๆ ส่วนค่านิยมเรื่องชีวิตแต่งงานที่มีความสุข มีรายได้ดี มีอาชีพก้าวหน้าให้เวลากับครอบครัว

เป็นสิ่งสำคัญในชีวิต ในทางกลับกันค่านิยมที่ได้ทำงานอาสาสมัครเพื่อสังคม หรือเรื่องศาสนา กลายเป็นค่านิยมอันสุดท้ายของเด็กไทยยุคนี้ (มติชน ประจำวันที่ 5 สิงหาคม 2545 ปีที่ 25 หน้า 10)

ตัวเลขทางเศรษฐกิจที่ประเมินโดย IMF ได้กล่าวว่า เศรษฐกิจของประเทศไทยกำลังดีขึ้น ทางรัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาต่างๆ และมีแนวโน้มที่ดีขึ้น จึงทำให้คนไทยบางกลุ่มบางจำพวก ลืมความหลังขณะที่ภาวะเศรษฐกิจทรุดตัวลงในอดีต เริ่มจะมีการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยซื้อของสุรุ่ยสุร่าย จากตัวเลขของสินค้านำเข้า ปรากฏว่า ตัวเลขที่น่าตกใจในการนำเข้าคือ สุรา และเครื่องสำอาง มีการนำเข้าสูงมาก เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นำเป็นห่วงอย่างยิ่งต่อค่านิยมในสินค้าต่างประเทศ นอกจากนี้สินค้าเหล่านี้ยังปรากฏตัวเลขว่า คนไทยได้เดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศค่อนข้างสูงในช่วงปิดภาคเรียน จึงทำให้นำเป็นห่วงอย่างยิ่งต่อทัศนคติของลูกหลานในอนาคต จะฟุ้งเฟ้อตามบรรพบุรุษที่สั่งสอน และทำให้ตกเป็นทาสของความฟุ่มเฟือย สุดท้ายค่านิยมผิดๆ ก็จะติดตัวจนกระทั่งมีผลต่อตนเองและประเทศชาติ (แวดล้อมเศรษฐกิจการเมืองและสังคม . มิถุนายน 2545)

4.1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1) ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

จากคำบอกเล่าของ นางสมนึก จอสูงเนิน ราษฎรในหมู่บ้าน “หมู่บ้านห้วยนา” ก่อตั้งมานานแล้ว แต่ไม่ทราบว่ามีเมื่อปี พ.ศ. ไດ แต่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ 2 – 3 รุ่นก่อนหน้านี้นี้ หรือประมาณ 80 – 100 ปีมาแล้ว แต่เดิมหมู่บ้านห้วยนา มีชื่อว่า บ้านท่ากว้าง เพราะสภาพการตั้งบ้านเรือนที่อยู่ตามริมลำคลองที่คดเคี้ยว แล้วต่อมาจึงได้มาจึงมีการเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านมาเป็น บ้านห้วยนา ตามสภาพการเป็นอยู่ของชาวบ้านที่มีอาชีพทำนา

2) สภาพปัจจุบัน

สภาพพื้นที่ เป็นที่ราบลุ่ม มีลำคลองธรรมชาติไหลผ่าน คือ ลำตะคอง เป็นแหล่งน้ำสำคัญของคนในหมู่บ้าน เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพทำการเกษตร

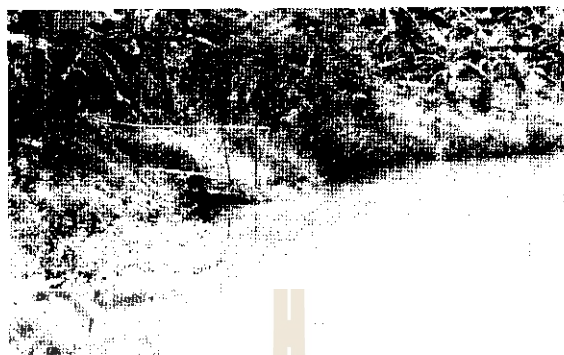
ประชากร ปัจจุบันบ้านห้วยนา มีประชากรในหมู่บ้านจำนวน 45 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 188 คน เป็นชาย 93 คน เป็นหญิง 95 คน

การศึกษา บ้านห้วยนา เป็นหมู่บ้านเล็กจึงไม่มีโรงเรียน หรือสถานศึกษาใดๆตั้งอยู่อาณาเขตของหมู่บ้าน แต่จะไปเรียนที่โรงเรียนที่อยู่ห่างออกไปหลายหมู่บ้าน ประชากรส่วนใหญ่แต่เดิมจะจบการศึกษาระดับ ประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อมาได้มีการศึกษาจบในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ในปัจจุบันมีแนวโน้มในการส่งบุตรหลานเรียนต่อในระดับที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับมากขึ้น เนื่องจากหมู่บ้านอยู่ห่างจากตัวอำเภอหรือจังหวัดไม่มากนัก

แหล่งน้ำในชุมชน ในเขตพื้นที่บ้านห้วยนา มีแหล่งน้ำที่สามารถแบ่งได้ดังนี้

1) น้ำดื่มน้ำใช้ ในหมู่บ้านมีระบบประปาหมู่บ้าน ซึ่งใช้ร่วมกับหมู่บ้านใกล้เคียงที่อยู่ในตำบลบุงชีเหล็ก และชาวบ้านทุกหลังคาเรือนจะมีภาชนะกักเก็บน้ำฝนไว้รับประทาน มีบางส่วนที่อยู่ท้ายหมู่บ้านที่ประปาไปไม่ถึงก็จะใช้น้ำจากลำน้ำ ลำคลองหรือจากบ่อน้ำบาดาลแทน (รูปที่ 4.1)

รูปที่ 4.1 การนำน้ำจากลำน้ำ “ลำตะคอง” ขึ้นมาใช้ภายในครัวเรือน

2) น้ำเพื่อการเกษตร เนื่องจากบ้านหัวนาตั้งอยู่ริมลำตะคอง ซึ่งมีน้ำไหลตลอดปี จึงทำให้ไม่ขาดแคลนน้ำในการทำการเกษตร

3) แหล่งน้ำผิวดิน ในหมู่บ้านหัวนาไม่มีแหล่งน้ำผิวดิน มีสระที่ชาวบ้านได้ขุดไว้แต่มีขนาดเล็กมาก (รูปที่ 4.2)

รูปที่ 4.2 “ลำตะคอง” แหล่งน้ำสำคัญของหมู่บ้าน

อาณาเขตติดต่อ

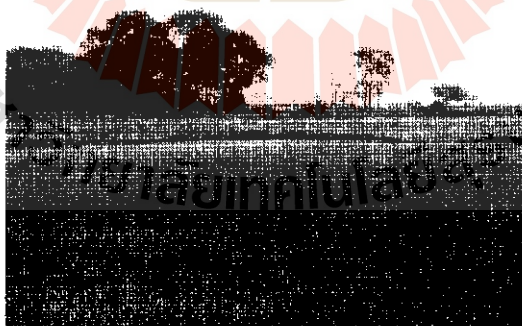
ทิศเหนือ	จด	หมู่ที่ 1 ตำบลบุงชีเหล็ก
ทิศใต้	จด	บ้านวังวน หมู่ที่ 2 ตำบลโคราษ
ทิศตะวันออก	จด	ตำบลกุดจิก
ทิศตะวันตก	จด	บ้านวังวน และ หมู่ที่ 2 ตำบลบุงชีเหล็ก (ภาคผนวก ง)

3) ด้านเศรษฐกิจทั้งหมดบ้าน

สภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปของหมู่บ้านห้วยนา อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่มีประกอบอาชีพหลักคือ การทำนา โดยแต่เดิมจะทำนาปีละ 1 ครั้ง (นาปี) แต่ได้มีการปรับเปลี่ยนมาทำนาเพิ่มอีก 1 ครั้ง (นาปรัง) เนื่องจากมีลำนํ้าธรรมชาติ คือ ลำตะคอง แต่เนื่องจากต้นทุนในการทำนา ไม่ว่าจะเป็นค่าพันธุ์ข้าว ค่าปุ๋ยเคมี ค่ายากำจัดวัชพืช ค่าไถ่ ค่าแรงงาน เหล่านี้ เมื่อเทียบกับราคาขายข้าวเปลือกในปีที่ผ่านมา ทำให้ชาวบ้านแทบจะไม่พอเพียงสำหรับใช้จ่ายดำรงชีวิต และเงินอีกส่วนหนึ่งก็ต้องนำมาจ่ายชำระหนี้แก่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ที่กู้ยืมมาทำนาตั้งแต่เริ่มแรก ชาวบ้านห้วยนาจึงได้มีการปลูกพืชผักสวนครัว ผลไม้ และเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคภายในครัวเรือนเป็นการลดค่าใช้จ่าย และที่เหลือก็สามารถขายนำเงินมาไว้ใช้จ่ายได้อีกทางหนึ่ง (รูปที่ 4.3 และ 4.4)

สำหรับสัตว์ที่เลี้ยงจะเป็นไก่ที่ชาวบ้านเอาไว้รับประทานไข่หรือขายเป็นไก่เนื้อใช้กับพ่อค้าที่มาซื้อ ไก่ชน และ เป็ด เสียเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ก็มี การเลี้ยงปลา ห่าน นก บ้างเล็กน้อย ชาวบ้านบางรายก็จะสานข้องไว้ใส่ปลา หรือ ถักแห แต่เป็นเพียงทำมาเวลาไม่ได้ทำเป็นอาชีพ หากมีใครอยากได้ก็จะขายให้ไป

ภายในหมู่บ้าน ไม่มีร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าอุปโภคต่างๆ หากต้องการจะซื้อสินค้าสำหรับบริโภคอุปโภค ก็ต้องไปซื้อที่หมู่บ้านใกล้เคียง ในตัวอำเภอหรือตัวจังหวัด แต่ก็จะมีพ่อค้านำสินค้าใส่รถยนต์มาเร่ขายภายในหมู่บ้านด้วยเช่นกัน

รูปที่ 4.3 บริเวณพื้นที่ทำนาของชาวบ้าน

รูปที่ 4.4 บริเวณพื้นที่สวนผลไม้ของชาวบ้าน

4) ด้านวัฒนธรรม

ชาวบ้านห้วยนา ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ การนับถือศาสนาของชาวบ้านจะมีลักษณะเป็นแบบศาสนาผีบพอด คือ นับถือกันตามบรรพบุรุษ วัตถุประสงค์เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านในเรื่องพิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่ สำหรับความเชื่อในเรื่องบาปบุญคุณโทษ เชื่อว่านรกสวรรค์มีจริง วัตถุประสงค์เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชาวบ้านห้วยนา

บ้านห้วยนาไม่มีวัด แต่จะไปทำบุญที่วัดจิว ที่อยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ 1 ตำบลบุงจี้เหล็ก ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน อยู่ห่างจากบ้านห้วยนาไม่ถึง 1 กิโลเมตร โดยมีลำตะคองเป็นเส้นแบ่งเขตกันวัดและหมู่บ้าน และมีวัดอีกหนึ่งแห่งคือ วัดสันติกาวาส อยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ 2 ตำบลบุงจี้เหล็ก อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่บ้าน ห่างจากบ้านห้วยนาไม่ถึง 1 กิโลเมตร

สำหรับประเพณี ชาวบ้านห้วยนามีประเพณีที่สมาชิกภายในหมู่บ้านได้ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ซึ่งชาวบ้านให้ความสำคัญต่อคุณค่าของงานบุญประเพณีไม่เปลี่ยนแปลงสำหรับงานประเพณีที่สำคัญมีดังนี้

(1) ประเพณีทำบุญขึ้นปีใหม่ ชาวบ้านจะไปทำบุญตักบาตรที่วัดกันแต่เช้าอย่างพร้อมเพรียงกัน ในวันแรกของปี

(2) ประเพณีทำบุญกลางบ้าน ชาวบ้านจะจัดงานทำบุญใหญ่ที่หมู่บ้าน ในวันสงกรานต์หรือปีใหม่ของชาวไทย คนหนุ่มสาวที่ทำงานอยู่ต่างถิ่นก็จะกลับบ้านเกิดเพื่อมาทำบุญและถือโอกาสได้พบปะกับญาติพี่น้อง มีการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุเป็นการขอพรและเป็นศิริมงคลกับตัวเอง และจะมีการเล่นสาดน้ำระหว่างคนภายในหมู่บ้านและคนจากที่อื่น

(3) ประเพณีลอยกระทง ชาวบ้านจะทำกระทงที่ประดิษฐ์ขึ้นจากวัสดุจากในหมู่บ้าน ไม่
ว่าจะเป็นต้นกล้วย ใบตอง แล้วมาร่วมกันลอยกระทงที่วัดจิว ที่ได้มีการจัดงานลอยกระทงขึ้น

4.2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

4.2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

1) ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

(1) นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จากการ
สัมภาษณ์ สังเกตพฤติกรรมและการจัดเวทีชาวบ้านพบว่า ชาวบ้านมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์
ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน สนใจในเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงให้ความร่วมมือในการทำโครง
การฯเป็นอย่างดี

(2) เงินกองทุนฯ จำนวน 1 ล้านบาท ปัจจุบันได้มีการให้ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกู้ยืม
จำนวน 34 ราย จากสมาชิกทั้งหมด 51 ราย เป็นเงิน 680,000 บาท

(3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชุดปัจจุบัน ได้มาจากการคัดเลือกคนในชุมชนเพื่อมา
เป็นคณะกรรมการฯ จำนวน 9 คน

(4) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนฯ ส่วนใหญ่เข้าใจในสัญญาที่ได้ทำไว้กับ
กองทุนฯ ว่า มีระยะเวลาในการกู้ 1 ปี พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 5 บาท

(5) ผู้สมัครขอกู้ ผู้ที่จะมีสิทธิขอกู้เงินจากกองทุนฯ นั้น จะต้องเป็นสมาชิกของกองทุน
เสียก่อน และยอมรับในระเบียบข้อปฏิบัติของกองทุนฯ ในการขอกู้นั้นจะต้องมีโครงการที่ชัดเจน
และเป็นไปได้ คณะกรรมการจึงจะพิจารณาและอนุมัติเงินกู้ให้แก่ผู้ขอู้

3) ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

(1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน คณะกรรมการกองทุนฯ ร่วมกันพิจารณา
อนุมัติเงินกู้แก่สมาชิกผู้กู้แต่ละราย ตามโครงการที่ได้เสนอมาน โดยดูความเป็นไปได้ของโครงการ
หรือความสามารถในการชำระคืนเงินกู้ของสมาชิกผู้กู้

(2) การรับชำระหนี้ หน้าที่รับผิดชอบในการรับชำระหนี้ คือ เภรัญญิก เมื่อผู้กู้ครบ
กำหนดชำระหนี้ จะนำเงินมาส่งให้กับเธรัญญิก เพื่อบันทึกในสมุดคุมลูกหนี้

(3) การทำบัญชี ผู้ที่รับผิดชอบในการทำบัญชี คือ เลขานุการกองทุน ซึ่งได้ผ่านการ
อบรมจากส่วนราชการหลายครั้ง

4) ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A

(1) ผลโดยตรง จำนวนของสมาชิกที่ได้กู้ยืมเงินของกองทุนหมู่บ้านหัวนา มีจำนวน

34 ราย เป็นเงินจำนวน 680,000 บาท

(2) ผลกระทบโดยอ้อม สมาชิกผู้กู้มีเงินทุนหมุนเวียน โดยมีอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมต่ำ สามารถนำเงินกู้ยืมดังกล่าวไปพัฒนาอาชีพ และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน

4.2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

1) ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B

(1) จำนวนเงินที่ได้จากการกู้ยืมของสมาชิกผู้กู้ได้นำเงินที่กู้ยืมไปลงทุนเพิ่มเติมในการประกอบอาชีพหลักที่ทำอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งมีประสบการณ์มานาน เงินกู้ส่วนใหญ่จะใช้ในภาคการผลิตการเกษตรกรรม

(2) เทคนิควิธีทำงาน สมาชิกผู้กู้ต่างก็มีประสบการณ์ในอาชีพที่ทำอยู่ จะมีเทคนิคเฉพาะตัวตามที่ได้ศึกษาอบรมมา

2) ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B

การทำกิจกรรมอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละราย จากโครงการของคณะกรรมการที่ได้อนุมัติเงินกู้ จากการสัมภาษณ์ และสอบถามข้อมูลของผู้กู้ ในแบบสัมภาษณ์เจาะลึกรายการ ผู้กู้บางรายได้นำเงินมาใช้อย่างถูกต้อง และถูกวิธี ส่วนความสามารถในการชำระคืนเงินภายในเวลา 1 ปี ตามสัญญาเงินกู้ ยังไม่สามารถเห็นผลได้อย่างชัดเจน

3) ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B

(1) ผลโดยตรง สมาชิกผู้กู้สามารถนำเงินไปสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง และสามารถพึ่งพาตนเองได้

(2) ผลกระทบโดยตรง ทำให้เกิดการทำงานร่วมกัน รู้จักการบริหารจัดการและสามารถส่งเสริมอาชีพของสมาชิกผู้กู้ได้

(3) ผลกระทบโดยอ้อม กิจกรรมมีความเข้มแข็ง สมาชิกผู้กู้สามารถสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวได้ และเป็นที่ยอมรับของคนในหมู่บ้าน

4.3 ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

1) จากการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจ การประกอบอาชีพของสมาชิกผู้กู้ อาชีพทำนา สุรูปได้คือ ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ พันธุ์ข้าว กระบวนการผลิตที่ดี ได้แก่ การดูแลรักษาที่ดี การใส่ปุ๋ย การกำจัดศัตรูพืช เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ตามความต้องการของตลาด (รูปที่ 4.5)

รูปที่ 4.5 การทำนาของชาวบ้าน

2) อาชีพทำขนมจีน สรุปลำดับคือ ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ ข้าวคุณภาพดี กระบวนการผลิตที่ดี ได้แก่ การวางแผน และควบคุมขั้นตอนการผลิต ผลผลิตที่ได้จะมีคุณภาพ เป็นที่ต้องการตลาด (รูปที่ 4.6 – 4.8)

รูปที่ 4.6 อุปกรณ์การผลิตขนมจีน

รูปที่ 4.7 ขั้นตอนการผลิตขนมจีนของชาวบ้าน (การจับเส้นขนมจีน)

รูปที่ 4.8 ขั้นตอนการผลิตขนมจีนของชาวบ้าน (การบีบเส้นขนมจีน)

4.4 ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

4.4.1 ผลที่เกิดจากระเบียบกองทุนหมู่บ้าน พบว่า เกิดระเบียบวินัยในการทำงานร่วมกันของคนในหมู่บ้าน

4.4.2 ผลที่เกิดจากการมีเงินกองทุนหมู่บ้าน พบว่า รู้จักนำเงินไปพัฒนาอาชีพ สร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง ครอบครัว รวมถึงหมู่บ้าน

4.4.3 ผลที่เกิดจากการมีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พบว่า รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม มีความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ก่อให้เกิดการทำงานงานในแบบประชาธิปไตย

4.5 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

4.5.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนมีความเข้าใจในกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเกิดจากการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจ และมีผู้ให้การสนับสนุนการจัดตั้งกองทุน โดยมีสมาชิกในหมู่บ้านให้ความร่วมมือด้วยการสมัครเป็นสมาชิกกองทุน คัดเลือกคณะกรรมการ ร่วมกันร่างระเบียบกองทุนขึ้นมา เพื่อใช้เป็นหลักปฏิบัติร่วมกันปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

4.5.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

- 1) ปัจจัยด้านบวก ประชาชนให้ความร่วมมือในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านให้เกิดขึ้น
- 2) ปัจจัยด้านลบ งานบางอย่างกระจุกตัวอยู่ที่คณะกรรมการกองทุนฯ คนใดคนหนึ่งมากเกินไป ทำให้การทำงานในบางเรื่องเกิดความล่าช้า

4.5.3 การเกิดกระบวนการสร้างเครือข่ายภายในหมู่บ้าน ชาวบ้านให้ความสำคัญต่อการเข้าร่วมประชุม เพื่อรับฟังคำชี้แจงของผู้นำในการประชุม และรวมกลุ่มอาชีพกันในการทำกิจกรรม เช่น การรวมกลุ่มเกษตรกรทำนา

4.5.4 ศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชน จากที่รัฐบาลได้มีนโยบายในการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในหมู่บ้านหรือชุมชน โดยจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้เป็นทุนประกอบกิจการในหมู่บ้าน ทำให้สามารถอยู่ได้ในชุมชนด้วยการพึ่งพาตนเอง ไม่ต้องอพยพย้ายถิ่น หรือกลายเป็นคนว่างงาน ชุมชนเกิดศักยภาพในการพึ่งพาตนเองได้ระดับหนึ่ง ยังผลให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นในชุมชน

4.6 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

4.6.1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด

1) การกู้เงินของกองทุนหมู่บ้าน

กองทุนหมู่บ้านหัวนาได้รับการจัดสรรเงินกองทุนจำนวน 1 ล้านบาท เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2544 โดยได้รับโอนเข้าบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ของกองทุนฯ ซึ่งเปิดไว้กับธนาคารออมสิน สาขาสูงเนิน เลขที่บัญชี 06-4306-20-048036-1 ใช้ชื่อบัญชีว่า กองทุนหมู่บ้านหัวนา

ปัจจุบันกองทุนหมู่บ้านหัวนา ได้ให้สมาชิกกู้เงินแล้วทั้งสิ้น 34 ราย ยอดเงินกู้รวมทั้งสิ้น 680,000 บาท ยังมีเงินกองทุนคงเหลือจำนวน 320,000 บาท

กองทุนหมู่บ้านหัวนา ได้อนุมัติเงินกู้ให้แก่สมาชิก จำนวน 34 ราย ดังนี้

(1) เดือนมกราคม	จำนวน	24 ราย	เป็นเงิน	480,000 บาท
(2) เดือนกุมภาพันธ์	"	6 "	" "	120,000 บาท
(3) เดือนเมษายน	"	4 "	" "	<u>80,000</u> บาท
รวมทั้งสิ้น	จำนวน	34 ราย	เป็นเงิน	<u>680,000</u> บาท

2) ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

กองทุนหมู่บ้านหัวนา หมู่ 6 ตำบลโคราช อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยคณะกรรมการกองทุน จำนวน 9 คน เป็นชาย 5 คน เป็นหญิง 4 คน คณะกรรมการที่ได้รับการเลือกตั้งมีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี คณะกรรมการชุดปัจจุบันประกอบด้วย

1. นายสุพจน์	สุวรรณ	ประธานกองทุนหมู่บ้านหัวนา
2. นายบุญส่ง	เหี้ยมสูงเนิน	รองประธานกองทุนฯ
3. นายสุเมธ	บริบูรณ์	เลขานุการ
4. นางระพีพร	หมอกโพธิ์	เหรัญญิก

5. นางอุไร	จอสุงเนิน	คณะกรรมการ
6. นางจำลอง	เรืองศรี	คณะกรรมการ
7. นางจันทร์ธา	สนธิบุรุษ	คณะกรรมการ
8. นายหล่อ	พอสุงเนิน	คณะกรรมการ
9. นายจวน	กอกสูงเนิน	คณะกรรมการ

ในการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน มีส่วนราชการเข้ามาดูแลให้คำปรึกษาและได้นำระเบียบเข้าที่ประชุมสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน มีมติเห็นชอบเป็นเอกฉันท์ และนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป

3) ประชาชนมีศักยภาพความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

(1) ผลโดยตรง คือทำให้ชาวบ้านมีเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพรายได้เพิ่มขึ้น

(2) ผลโดยอ้อม คือ ทำให้ชาวบ้านได้รู้จักการบริหารจัดการเงินกู้ยืม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4.6.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

1) ปัจจัยด้านบวก คือ การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ทำให้เกิดการรวมกลุ่มในการทำงาน

2) ปัจจัยด้านลบ คือ คณะกรรมการขาดการทำงานเป็นกลุ่ม โดยบางคนรับงานมาทำเองหลายหน้าที่แทนคนอื่น

4.6.3 การสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้และทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างหมู่บ้าน

ได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทั้งทางด้านความรู้ ด้านวิชาการ ความรู้ในการปฏิบัติงานจากชาวบ้าน การจัดเวทีระดับหมู่บ้านและระดับตำบล เพื่อให้ชาวบ้านได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน มีการระดมความคิดเพื่อนำมาพัฒนาตนเอง และได้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อนำมาปรับปรุงในการดำเนินงานต่อไปในอนาคต

4.6.4 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนที่กำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ได้มีการกำหนดข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน 12 ตัว ตามแบบการเก็บข้อมูลบริบทชุมชน 2 (บร.2) แบบการเก็บข้อมูลบริบทชุมชน 7(บร.) และแบบการเก็บข้อมูลบริบทชุมชน9 (บร.9) ดังนี้

1) สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของชุมชน เช่น งานทำบุญประจำปีของหมู่บ้าน งานสงกรานต์

2) สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์ ไม่มีปัญหาในเรื่องการลักขโมย หรือการกระทำความผิดตามกฎหมาย

3) ชุมชนยกย่องคนทำความดี บุคคลที่ทำความดี เสียสละเพื่อส่วนรวมมักจะได้รับการกล่าวถึง และได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน

4) สมาชิกในชุมชนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทั้งบ้านใกล้ เคียงรวมถึงภายในหมู่บ้าน

5) สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม คนในชุมชนได้รับการอบรมให้ความรู้จากส่วนราชการ ซึ่งต่างก็ได้รับความสนใจจากชาวบ้านที่จะเข้าร่วมอบรมรับฟัง

6) สมาชิกในชุมชนมีอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้ ทุกครัวเรือนในชุมชน ต่างก็ประกอบอาชีพด้วยกันทั้งสิ้น อาชีพส่วนใหญ่ คือ การทำนา

7) ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้า ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้ย้ายไปทำงานที่อื่น ทุกครอบครัวจึงอยู่พร้อมหน้ากัน

8) ในชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน เช่น กลุ่มเกษตรกรทำนา ทำให้เกิดการ ทำงานร่วมกันและมีความสามัคคีในหมู่สมาชิก

9) ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก มีการประชุมเสวนา และการปรึกษาหารือในกิจกรรมต่างๆที่มีการร่วมกันทำของคนในชุมชน

10) ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา และคนพิการ ในส่วนนี้ได้มีกองทุนและหน่วยงานจากทางราชการเข้ามาดำเนินการช่วยเหลือ โดยอาศัยคนในหมู่บ้านเป็นอาสาสมัครในการช่วยกันดูแล

11) ชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน

12) ชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้ มีการร่วมประชุมและร่วมตัดสินใจ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนหมู่บ้านห้วยนา สรุปได้ดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

5.1.1 กระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านห้วยนา ในประเด็นเรื่อง ทักษะคติ ความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการบริหารจัดการ และเงินทุนหมุนเวียน เกิดจากความร่วมมือของคนในหมู่บ้าน มีแนวโน้มที่คนในหมู่บ้านจะมีส่วนร่วมมากขึ้น ทักษะคติ ความรู้และความเข้าใจมีแนวโน้มที่ชัดเจนและเป็นบวกมากขึ้น

5.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

5.2.1 ปัจจัยด้านบวก

ประสบการณ์และปัญหาของคนในหมู่บ้านที่ประสบความล้มเหลวมาก่อน ได้ใช้เป็นบทเรียนให้คนในหมู่บ้านมีการเรียนรู้และรวมตัวกันในการประกอบอาชีพ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นอนาคต

5.2.2 ปัจจัยด้านลบ

คนในหมู่บ้านบางส่วน ยังคงมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคารและนายทุนซึ่งอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียนเพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ทำให้ไม่สามารถดำรงทุนให้เติบโตได้ในระยะเวลาอันสั้น

5.3 การเกิดกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

จากการเข้ามาของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทำให้หมู่บ้านได้เกิดการเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายองค์กรย่อยภายในหมู่บ้าน เพื่อเสริมประสิทธิภาพและความแข็งแกร่งในการดำเนินโครงการตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกหมู่บ้าน

5.4 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนในพื้นที่

คนในหมู่บ้านต่างรู้หน้าที่ของตนเอง การสื่อสารหรือสื่อความเข้าใจมีประสิทธิภาพ การดำรงชีพร่วมกันของคนในหมู่บ้านเรียบง่าย ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งต่อหมู่บ้านขึ้นเป็นลำดับ

5.5 ผลโดยตรงและผลกระทบต่างๆ

5.5.1 ผลโดยตรง เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านได้ดำเนินการสามารถก่อให้เกิดรายได้

5.5.2 ผลกระทบโดยตรง สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านไปดำเนินโครงการ สามารถปลดปล่อยภาระหนี้สินได้ และมีเงินทุนในการประกอบอาชีพให้เข้มแข็งขึ้นกว่าเดิม

5.5.3 ผลกระทบโดยอ้อม การดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ก่อให้เกิดความอยู่ดีมีสุขในชุมชน

5.6 ข้อเสนอแนะ

5.6.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านห้วยนา จากการศึกษา ระเบียบกองทุนหมู่บ้านห้วยนาพบว่า ในการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีของกองทุนฯ ในบางข้อได้มีการจัดสรรน้อยเกินไป คือ เงินตอบแทนแก่คณะกรรมการกองทุน ในอัตราร้อยละ 10 แต่การทำงานของคณะกรรมการนั้นได้เสียสละเวลาและอีกทั้งเงินส่วนตัวในการดำเนินการ การเพิ่มเงินตอบแทนจะทำให้คณะกรรมการมีกำลังใจในการทำงานต่อไป

5.6.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน ควรมีการปรับปรุงแก้ไขในส่วนของการทำงาน ของคณะกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านห้วยนา มีทั้งสิ้น 9 คน มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจนตามระเบียบ แต่ในการดำเนินการจริงนั้น คณะกรรมการบางท่านอาจมีภาระหน้าที่เกินกำลัง ต้องมอบหมายให้คณะกรรมการท่านอื่นช่วยดำเนินการแทน แต่ในการมอบหมายนั้นจะต้องมีการปรึกษา ในเรื่องของการดำเนินการนั้นว่าทำได้ทำอะไร อย่างไร เพื่อให้คณะกรรมการทุกท่านสามารถรับทราบความเป็นไปของการดำเนินการกองทุนตลอดเวลา

5.6.3 ข้อเสนอแนะนำเงินไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน เนื่องจากหมู่บ้านห้วยนา เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก มีอาชีพหลักส่วนใหญ่คือ การทำนา ทำให้การรวมตัวทำกิจกรรมอาชีพเสริมอื่นๆ ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ จึงน่าจะมุ่งเน้นพัฒนาอาชีพหลัก แต่ด้วยยังขาดความรู้ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย มาช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพของผลผลิต ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจะเข้ามาส่งเสริมในประเด็นดังกล่าว

5.6.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไปหรือเพิ่มเติม ประเด็นที่ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมคือ ในเรื่องของการชำระคืนเงินกู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้านห้วยนา เนื่องจากระยะเวลาที่ได้ทำการวิจัยนั้น เป็นช่วงต้นของการกู้ยืมเงินที่มีกำหนดชำระคืน 1 ปี ทำให้ไม่อาจทราบปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต รวมถึงประเด็นที่เกี่ยวกับผลกระทบต่างๆ เมื่อกองทุนหมู่บ้านได้ดำเนิน

การผ่านไปครบหนึ่งปี ซึ่งหากมีปัจจัยอื่นใดเข้ามาในช่วงหลังนี้ อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อ
กองทุนหมู่บ้านได้ต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

- กระทรวงอุตสาหกรรม, กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2538) ยุทธศาสตร์การพัฒนา SMEs. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติและแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2544. กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนการพิมพ์ จำกัด.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านห้วยนา. 2544 ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านห้วยนา. นครราชสีมา.
- คำนิยามกระแสวัฒนธรรมและสินค้าต่างประเทศ. (5 สิงหาคม 2543). มติชน: 10.
- ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์, 2543. กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ประชาคม ประชาสังคม. ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- บรรยากาศความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 39 (1): 40.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, บรรณาธิการ. 2544. รวบรวมบทความทางการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2545). สารสถิติ. (ม.ป.ท.).
- อุดม จำรัสพันธ์ และคณะ. 2545. หุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. (ม.ป.ท.).
- อดิศักดิ์ จันตะนี และทับทิม วงศ์ประยูร. 2538. มนุษย์กับเศรษฐกิจ. (ม.ป.ท.).
- อนุพงษ์ วาวงษ์มูล, 2543. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวนาชนบทในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.